

SIMPOSI UNIVEST

**“Engagement” a la universitat: un repte de
present i futur**

05/07/2018

Memòria

Presentació i antecedents

El Simposi UNIVEST “Engagement a la universitat: un repte de present i futur”, es va celebrar el 5 de juliol dins dels actes del X Congrés Internacional sobre Docència i Innovació Universitària –CIDUI.

L’organització fou a càrrec de l’ICE Josep Pallach de la Universitat de Girona i l’ICE de la Universitat de Barcelona.

Es va plantejar com a continuació de la trajectòria dels congressos UNIVEST organitzats per la Universitat de Girona. L’UNIVEST va néixer en el context de canvi metodològic que va impulsar el procés de convergència europea. Des dels seus inicis es va plantejar com un espai de reflexió i anàlisi sobre els reptes que comporta un nou model d’universitat centrat en l’estudiant. Conscients que aquest canvi afecta, de fet, a tota la comunitat universitària, es considera imprescindible tenir en compte no només la visió i perspectiva del professorat i la institució, sinó també la dels estudiants.

D’altra banda, l’interès creixent per part de diferents universitats per introduir el tema de l’engagement, va portar als ICE de la UdG, de la UPC i de la UB a proposar un espai d’intercanvi i treball compartit sobre aquesta qüestió. Aquesta proposta va quallar en l’organització aquest Simposi. La voluntat és de mantenir en el futur un espai de trobada i intercanvi amb les universitats que hi vulguin participar.

Introducció

Darrerament es parla que la societat ha entrat en una època de transició, el que s’ha anomenat el segle de la incertesa, de la qual la universitat no n’és aliena. En aquesta època estan emergint nous reptes que la universitat ha d’afrontar. Alguns són la seva massificació, l’accés i la generació de coneixement a través de noves tecnologies de la comunicació i la informació, la creació de llocs de treball que requereixen noves competències professionals, la mobilitat professional (geogràfica i a través de diferents especialitats), entre d’altres.

Tots aquests elements convergeixen per crear un món d’incertesa i complexitat que ni els estudiants, ni els professors, ni la universitat estan completament preparats per afrontar. Si a això li afegim els alts percentatges de joves aturats, no universitaris i universitaris, i la rigidesa de la universitat per afrontar les exigències del mercat laboral i els nous perfils professionals que demanen les empreses, no ens ha de resultar estrany que hi hagi un bon nombre d’estudiants que mostrin tanta desafecció cap al món acadèmic, que es manifesta en l’absentisme i la baixa participació tant a les classes com a les activitats acadèmiques extra-curriculars i a la vida universitària en general.

Si els estudiants han d'aprendre a navegar en aquest context de complexitat i incertesa, s'ha de re-inventar la relació entre la institució, el professor i l'estudiant, així com la dels estudiants entre ells. Hem de buscar metodologies docents innovadores que engresquin els alumnes i els proporcionin les competències que demanda la societat que els ha tocat viure. A més, els programes docents, les assignatures i, fins i tot, l'estructura dels espais universitaris han de ser flexibles per ajustar-se a les noves maneres de realitzar les activitats docents.

És en aquesta manera de fer universitat que l'"engagement" adquireix el seu significat, no exempt de contradiccions i controvèrsies. L'"engagement" seria la cara contrària de la desafecció. Si la desafecció l'entendem com l'estat d'alienació de l'estudiant cap a la

universitat, l'"engagement" seria l'estat de l'estudiant que està connectat o vinculat a la universitat. Naturalment, la vinculació depèn de l'orientació de la pràctica docent que s'adopti. Això és el que fa de l'"engagement" un constructe complex i multidimensional. En principi, hi ha bastant acord que fa referència a diferents components, uns d'ells observables (comportaments) i

altres no observables (cognitius, i afectius) que fan que l'estudiant s'impliqui, participi, s'identifiqui i es converteixi en el propi agent del seu procés d'aprenentatge, tant acadèmic com professional i social. En aquest sentit, l'"engagement" esdevé un indicador de la qualitat del clima universitari, des dels nivells més globals, passant per les facultats, fins els més micros de les aules i les pràctiques docents que s'utilitzen.

Per totes les raons exposades anteriorment considerem que l'"engagement" és un enfocament interessant per a la universitat.

Per això, les entitats organitzadores vam plantejar parlar en aquest simposi de què entenem per "engagement"?

Vam portar al debat altres qüestions com: quins nivells de l'estructura universitària estan implicats en l'"engagement" dels estudiants?, quines estratègies i metodologies podem emprendre perquè l'estudiant sigui protagonista real del seu procés d'aprenentatge? com ens interpel·la aquest procés al professorat? com ens ha de fer replantejar el nostre paper a l'aula? I la nostra relació amb els

estudiants?, l'engagement més enllà de la universitat?, com podem responsabilitzar l'estudiant perquè esdevingui agent del seu procés d'engagement?, l'engagement i el món professional i laboral, i qualsevol altre tema al voltant de l'engagement que pugui interessar.

Objectiu

El Simposi es va plantejar com un espai de reflexió i debat entorn de l'engagement i la motivació dels estudiants a la universitat. La idea era plantejar estratègies per combatre l'absentisme a les aules i promoure la implicació i el compromís dels estudiants en el seu procés d'aprenentatge.

Es va plantejar aquesta qüestió des de diferents òptiques, afavorint la discussió i el debat entre punts de vista diversos i a partir d'experiències pràctiques, estudis i vivències.

Sessions

El simposi va incloure una conferència, una taula de debat i un espai de recull de conclusions.

Conferència

Engagement en el context educatiu: reptes per a l'estudiantat i el professorat

Aquesta conferència fou a càrrec d'Isabella Meneghel, de la Universitat Jaume I.

És Doctora en Psicologia del Treball, de les Organitzacions, i en Recursos Humans per la Universitat Jaume I de Castelló. Actualment és investigadora en l'equip WANT – Prevenció Psicosocial i Organitzacions Saludables de la mateixa universitat i desenvolupa la seva activitat investigadora en diferents projectes d'investigació finançats per convocatòries autonòmiques i nacionals.

La presentació fou a càrrec del Vicerector de Docència i Planificació Acadèmica, Sr. Josep M. Serra.

Taula de debat

La taula pretenia recollir i compartir idees, pràctiques i iniciatives sobre l'engagement a la universitat, tant des del punt de vista del professorat, com dels estudiants i de les institucions implicades.

Per tal de fer la sessió el màxim de dinàmica i fluida possible, la sessió va ser conduïda per dos dinamitzadors, Helena Benito de l'ICE de la Universitat de Girona i Xavier Triadó de

l'ICE de la Universitat de Barcelona que van conduir les intervencions i el debat a partir de dinàmiques participatives.

Els participants que van intervenir a la taula de debat foren:

Joan Guàrdia, Universitat de Barcelona

Carles Rostán, Universitat de Girona

Rosa Estela, Universitat Politècnica de Catalunya

Idoia Fernández, Universitat del País Basc

Martí Casadesús, AQU Catalunya (Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya)

Pau Parals, Universitat de Girona, CEUCAT (Consell de l'Estudiantat de les Universitats Catalanes)

Conclusions

Al final del Simposi, Ariadna Lleont, membre de la Xarxa d'Innovació Docent sobre ABP de l'ICE de la Universitat de Girona, va presentar el recull de les principals idees debatudes i algunes conclusions. Es poden consultar a l'annex.

Espai virtual

Amb antelació a la celebració del Simposi es va habilitar un espai a Moodle per compartir amb les persones inscrites al Simposi, material i documentació sobre les experiències i aportacions dels ponents.

Entre d'altres materials, s'hi va incloure un resum de la conferència i una presentació de la ponent, una breu aproximació als projectes i iniciatives presentats en la taula de debat, i vídeos de presentació de cada un dels participants en els que hi exposaven idees i reflexions, així com les línies principals dels projectes en els quals participen.

Amb posterioritat al Simposi, s'hi van publicar també les conclusions i la síntesi d'idees final que es van anar recollint durant el desenvolupament del Simposi i es van presentar al final de la sessió.

Els vídeos inclosos son:

- EHUN Bizi! Cuestionario de experiència universitària de la UPV/EHU. Idoia Fernández. Vicerectora de Innovació, Compromís social i Acció Cultural. UPV
- Engagement amb els estudiants de primer d'Enginyeria Civil. M. Rosa Estela. Escola de Camins. UPC BarcelonaTech
- Xarxa d'Innovació Docent sobre ABP. Carles Rostán. Universitat de Girona
- CEUCAT. Consell d'Estudiants de les Universitats Catalanes. Pau Parals. Universitat de Girona
- L'absentisme dels estudiants a les aules universitàries. Joan Guàrdia. Universitat de Barcelona
- Algunes dades de sistema sobre l'engagement estudiantil i reflexions de futur. Martí Casadesus. AQU Catalunya

Simposi UNIVEST. "Engagement a la universitat: un repte de present i de futur"

Tauler > Els meus cursos > 1718SE

[Avisos i notícies](#)

S@U - CRAI

Servei d'Atenció als Usuaris

Servei d'Atenció als Usuaris
CRM UG

Presentació general i programa del Simposi/ Presentación general y programa del Simposio

- Votacions del nom del Simposi
- Forum del nom de simposi
- Presentació general i programa del Simposio (versió castellana)
- Presentació general i programa del Simposio (versió català)

Conferència "Engagement en el context educatiu" / Conferencia "Engagement en el contexto educativo"

- Resum conferència (cat)
- Resumen de la conferencia (cast)
- Power Point
- Questions a debatre / Cuestiones a debatir
- Sobre la ponent / Sobre la ponente: Isabella Meneghel

Taula de debat / Mesa de debate

- Vídeos ponents taula de debat/ Vídeos ponentes mesa de debate
(vídeos en distintos idiomas)
- Resums de les intervencions i experiències (cat)
- Resúmenes de las intervenciones y experiencias (cast)
- Preguntes

Síntesi d'idees i conclusions / Síntesis de ideas y conclusiones

Al final de la sessió una relatora exposarà les principals idees debatudes i les conclusions o consensos als quals s'hagi pogut arribar. Es compartiran en aquest espai amb tots els participants.

Al final de la sesión una relatora expondrá las principales ideas debatidas y las conclusiones y consensos a los que se haya podido llegar. Se compartirán en este espacio con todos los participantes.

- Resum votacions preguntes
- Preguntes que no se pudieron realizar a la mesa
- Xarxa de contactes sobre el tema del simposi
- Red de contactos sobre el tema del simposio
- Conclusiones/es del Simposi (bilingües)

Seu

El Simposi es va celebrar a la “Sala Assaig” del Palau de Congressos de Girona.

Programa

Horari	Sessió
11:00-12:00h	<p>Conferència: “engagement” en el context educatiu: reptes per a l’estudiant i el professorat A càrrec d’Isabella Meneghel, Universitat Jaume I</p> <p>Presenta i modera: Josep M. Serra, Vicerector de Docència i Planificació Acadèmica</p>
12:00-13:40h	<p>Taula de debat</p> <p>Participants:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Joan Guàrdia, Universitat de Barcelona - Carles Rostán, Universitat de Girona - Rosa Estela, Universitat Politècnica de Catalunya - Idoia Fernández, Universitat del País Basc - Martí Casadesús, AQU Catalunya (Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya) - Isaac Corones, CEUCAT (Consell de l’Estudiantat de les Universitats Catalanes) <p>Dinamitzadors: Xavier Triadó, Universitat de Barcelona i Helena Benito, Universitat de Girona</p>
13:40-14:00h	<p>Conclusions A càrrec d’Ariadna Lleonart, Xarxa d’Innovació Docent sobre ABP de l’ICE de la Universitat de Girona</p>

Participants

El Simposi estava obert als participants en el X CIDUI. Formava part d'una de les sessions i activitats paral·leles incloses en el programa del congrés.

S'hi van inscriure 96 persones procedents de diferents universitats.

ANNEX

1. Resum de la conferència
2. Resums de les experiències presentades en la Taula de debat
3. Conclusions

1. Resum de la conferència

Engagement en el context educatiu: reptes per estudiantat i professorat

Isabella Meneghel

La millora constant dels sistemes educatius és un objectiu important en tots els països a causa de la particular importància de l'educació en el desenvolupament personal i professional de les persones. En aquest sentit, els sistemes universitaris són de gran interès perquè és especialment a través de la universitat que l'educació tracta de desenvolupar les habilitats i competències que assegurin l'èxit laboral futur dels estudiants. La naturalesa de l'entorn universitari se centra en llargs períodes d'aprenentatge i avaluació, creant un ambient en el qual els alumnes s'enfronten a desafiaments i pressions constants per complir amb els terminis i mantenir un alt rendiment. En aquests casos, es pot donar el fet que els estudiants experimentin la sensació de sentir-se “cremats”. Per descomptat, els estudiants també experimenten sentiments i actituds positives cap als seus estudis, i poden sentir-se compromesos i motivats, aconseguir objectius importants i sortir-se'n. Mentre que als estudiants cremats els falta d'energia i distància i mostren una actitud cínica cap als seus estudis, els estudiants motivats se senten enèrgics i s'identifiquen amb els seus estudis, ja que hi estan profundament involucrats. Per tant, resulta important optimitzar el procés d'ensenyament-aprenentatge a través de l'estudi de les variables que tenen un impacte en aquest procés positiu.

Les línies d'investigació més recents s'han centrat a estudiar indicadors de benestar que mostren l'adaptació dels estudiants en l'entorn universitari i recolzen el procés d'ensenyament aprenentatge, afavorint l'assoliment d'un acompliment excel·lent. Entre aquests indicadors, ha tingut una rellevància particular el concepte de *engagement*. En aquest sentit, l'*engagement* es converteix en un indicador de la qualitat del clima universitari, des dels nivells més globals, passant per les facultats, fins al més micro de les aules, i les pràctiques docents que s'utilitzen.

L'*engagement* acadèmic pot considerar-se com un indicador de benestar en el context acadèmic, i es defineix com un estat psicològic positiu caracteritzat pel vigor, la dedicació i l'absorció cap als estudis. El vigor es refereix a l'energia i es caracteritza per nivells alts d'energia i activació mental, així com la voluntat i predisposició a invertir esforços i la persistència davant les dificultats. La dedicació fa referència a involucrar-se, entusiasmar-se, estar orgullós i sentir-se inspirat durant els estudis. Es caracteritza per un sentiment d'importància i desafiament. Finalment, l'absorció està caracteritzada per un estat de concentració i d'un sentiment que el temps passa ràpidament mentre es realitzen activitats relacionades amb l'estudi.

S'ha demostrat que l'*engagement* està relacionat positivament amb la resiliència i l'autoeficàcia acadèmica, i també amb la satisfacció tant amb els professors com amb els estudis i amb la universitat. Així mateix, l' *engagement* s'identifica amb un estat motivacional positiu mitjançant el qual s'activen els mecanismes de millora del rendiment i, en diferents països europeus, s'ha trobat que l'*engagement* acadèmic es relaciona positivament amb el rendiment acadèmic.

Entre d'altres, s'ha demostrat la rellevància de la participació dels estudiants com un procés psicològic en l'educació que facilita el rendiment. De fet, els estudiants *engaged* estan intrínsecament motivats per avançar en l'aprenentatge, assistir a classes i participar en activitats relacionades amb el seu estudi. En general, són persones curioses, fan preguntes i gaudeixen dels desafiaments relacionats amb el seu aprenentatge. Els estudiants *engaged* se submergeixen enèrgicament en els seus estudis, la qual cosa fa també que tinguin èxit. Així mateix, és rellevant tenir en compte que existeix un efecte d'interacció entre les variables contextuals i l'*engagement* per afavorir el rendiment.

Un dels reptes més importants de la universitat actual i futura és per tant reflexionar sobre qüestions com: Quines estratègies podem emprendre perquè l'estudiant sigui protagonista real del seu procés d'aprenentatge? Com podem activar l'estudiant perquè es converteixi en agent del seu procés d'*engagement*?

D'altra banda, també és rellevant centrar-se en el benestar del professorat i dedicar atenció als seus nivells d'*engagement*, ja que aquests influeixen directament sobre la qualitat de l'ensenyament. Tradicionalment, l'ensenyament s'ha considerat com una ocupació d'alt estrès i el desequilibri que perceben els docents entre els recursos de demanda de treball afecta el seu benestar psicològic en el treball, afectant per tant els nivells d'*engagement*. Des d'aquest enfocament, és per tant important reflexionar també sobre quines estratègies i recursos es poden donar al professorat per afavorir el seu *engagement*.

2. Resums de les experiències presentades a la Taula de Debat

- **L'engagement a l'aula universitària**

Carles Rostán Sánchez. Xarxa d'Innovació Docent sobre Aprenentatge Basat en Problemes. Universitat de Girona

L'objectiu més important de l'educació universitària és formar bons professionals i, actualment el món professional exigeix que els estudiants, no només assoleixin un bon nivell de coneixements, sinó que també adquireixin capacitats que els permeti adaptar-se a un món canviant on cada dia van apareixent noves oportunitats i coneixements, que siguin innovadors i que tinguin habilitats socials per treballar en equip, entre altres competències. Això implica que una de les competències més importants que hem de promoure en els nostres estudiants és aprendre a aprendre, de construir caràcters, personalitats o mentalitats d'aprenentatge. És en aquest marc on el concepte d'engagement adquireix el seu significat.

Engagement s'ha traduït per implicació o compromís amb la tasca que s'està realitzant i els contextos on tenen lloc. L'engagement està relacionat amb l'èxit acadèmic, professional i social, i és per aquesta raó que se'l considera un indicador fonamental de la qualitat docent i un antídote de l'abandonament i l'alienació acadèmica.

El concepte d'*engagement* és un meta constructe que inclou diferents teories sobre la pràctica docent: l'auto-regulació de l'aprenentatge, la motivació, les expectatives d'aprenentatge, entre altres. El concepte d'*engagement* té aspectes dimensionals, transaccionals i temporals. Des de la perspectiva dimensional es considera que l'*engagement* té components cognitius (p.e. auto-regulació), afectius (p.e. motivació), socials (p.e. treball en equip) i comportamentals (p.e. esforç en la tasca). Des de la transaccional, l'*engagement* es veu relacionat des de l'ambient més pròxim de la classe i la facultat als més llunyans de la universitat, dels entorns locals i globals. A més, l'*engagement* té un component temporal perquè canvia amb el temps i el cicle vital.

Un aspecte important de l'*engagement* és que és mal·leable. Els entorns d'aprenentatge poden facilitar l'*engagement* o obstaculitzar-lo. Per això és important investigar quins són els factors que incideixen en l'*engagement* i com podem intervenir per millorar-lo.

En aquesta línia, l'objectiu general de la nostra investigació és conèixer com els elements propers de la classe influeixen en l'engagement.

Per assolir aquest objectiu hem elaborat un qüestionari de 31 preguntes amb ítems de les quatre dimensions de l'*engagement* (cognitiu, afectiu, socials i comportamentals), ítems que fan referència a la participació a la classe, i també a altres contextos acadèmics i no acadèmics. S'ha recollit informació de diferents estudis i cursos de la UdG i si el professor utilitza o no metodologies docents innovadores. Així, doncs, el que presentem aquí és un estudi descriptiu en procés sobre l'*engagement* a la classe de diferents estudis, cursos i metodologies docents innovadores versus no innovadores.

Els nostres resultats mostren que l'*engagement* és diferent segons els estudis, essent més alt en els estudis de medicina, pedagogia i magisteris. Els segueixen dret, ciències polítiques i de l'administració i infermeria. Pel que fa als cursos, l'*engagement* és alt a primer curs, baixant de forma significativa a segon, per tornar a pujar a tercer i quart. Per últim, en general, provoquen més enganxament les classes amb metodologies docents innovadores front a les no innovadores. La dimensió afectiva sembla la menys influenciada per les metodologies innovadores: no motiven més, no donen més satisfacció pels coneixements obtinguts ni veuen els professors més motivats. Tampoc sembla que perceben una millor planificació en les activitats d'innovació docent. En canvi sembla que provoquen més sentiment de pertinença al grup, més esforç per preparar i executar les activitats, un coneixement més profund, més implicació del professor, malgrat els estudiants demanin menys la seva ajuda.

Com a conclusió, podem dir que la nostra investigació suggereix que hi ha estudis on els alumnes mostren més enganxament. Especulant podríem dir que són aquells més vocacionals (medicina, magisteri i infermeria), són de l'àmbit educatiu (pedagogia i magisteri), tenen més prestigi i són més selectius (medicina). Pel que fa a les puntuacions altes de dret i ciències polítiques, és possible que siguin degudes a l'especificitat d'aquests estudis i la influència dels mitjans audiovisuals.

Per altra banda, mentre els estudis de primària i secundària mostren que l'*engagement* disminueix amb els cursos, el nostre estudi apunta que l'*engagement* a la nostra universitat disminueix entre primer i segon, però llavors creix. Pot ser que els estudiants comencin amb moltes expectatives que després poden decebre, per millorar en els cursos més avançats? Pot ser l'*engagement* millora amb els cursos més especialitzats i amb l'expectativa del món professional? Seria interessant veure si l'*engagement* canvia al llarg del primer curs.

Per últim, sembla que la innovació docent millora l'*engagement*, però pot ser s'hauria de tenir més cura de la dimensió afectiva i fer visible la planificació de l'assignatura. És curiós que els estudiants manifestin que busquen menys ajuda en els professors a les assignatures que utilitzen innovació docent, pot ser perquè hi ha més treball cooperatiu entre ells?. Per últim, l'estudi realitzat fins ara mostra la necessitat d'analitzar altres variables com podria ser el paper del professorat o la influència dels diferents tipus d'innovació docent. Una línia interessant complementària a l'estudi quantitatiu seria realitzar grups de discussió per poder aprofundir en algunes de les suggerències que hem fet.

- **EHUn bizi! Cuestionario de experiencia universitaria en la Universidad del País Vasco-Euskal Herriko Unibertsitatea**

Idoia Fernández, Vice-rectora de Innovación, Compromiso Social y Acción Cultural,
UPV/EHU

Susan Orbe, Directora del Servicio de Evaluación Docente, UPV/EHU.

La implicación del Alumnado o Student Engagement es un constructo teórico que ha adquirido gran difusión en la literatura de Educación Superior, especialmente en los países de habla inglesa. Hu y Kuh (2002, p. 555) definen este concepto como la “calidad del esfuerzo que los estudiantes invierten en actividades valiosas desde el punto de vista educativo que contribuyen directamente al logro de los resultados deseados”. Aunque la implicación es algo atribuible a las personas de manera individual, existen planteamientos que hacen depender la implicación a las condiciones ambientales con las que los sujetos interactúan. Es decir, los y las estudiantes se implican o no, en cierta medida, dependiendo de determinadas condiciones que se observan en el entorno (Pascarella y Terenzini 1991, 2005; Yorke, 2006). La investigación ha sido extensa en el sentido de determinar cuáles son estas condiciones de entorno que, según los estudios empíricos llevados a cabo hasta la fecha, favorecen la implicación del alumnado

La experiencia en la UPV/EHU empieza precisamente con la inquietud de evaluar la calidad de los grados que se pusieron en marcha a partir de 2010. El cuestionario EHU-n bizi! (Vivir en la universidad del País Vasco) es una adaptación del National Survey of Student Engagement (NSSE), un instrumento creado por el equipo de investigación liderado por George Kuh (2003,2005) y utilizado hasta la fecha por más de un millar de universidades en Estados Unidos y Canadá. Está basado en las conclusiones de la investigación de las últimas tres décadas en educación superior y su concepto clave es el de implicación del estudiante, la variable aislada que mejor predice el aprendizaje y el desarrollo del estudiante en su paso por la universidad. El cuestionario trata de valorar hasta qué punto la titulación es capaz de implicar a sus estudiantes en un trabajo intenso, exigente y profundo. Se trata con seguridad del cuestionario de calidad educativa más estudiado, validado y utilizado del mundo. Junto con este instrumento, se utilizó como inspiración del apartado de Ganancia Percibida otro cuestionario, CHEERS (Careers after Higher Education: a European Research Study), dirigido por Ulrich Teichler en 1999 y aplicado en 12 países europeos.

El cuestionario fue traducido y adaptado al euskara y al castellano, y se aplicó a todo el alumnado de último curso de grado. Respondieron un total de 3437 estudiantes (58,4% del total) y permitió realizar un informe específico de cada grado, que posteriormente los responsables de titulación y las comisiones de calidad pudieron utilizar en sus contextos.

- **L’absentisme**

Joan Guàrdia Olmos. Institut de Neurociències. UB Institute of Complex Systems.
Institut de Ciències de l’Educació. Facultat de Psicologia. Universitat de Barcelona

El fenomen del absentisme dels estudiants universitaris és inqüestionable. Per molt que es vulgui amagar o dissimular, és així de simple. És una obvietat. Només cal passejar-se per les facultats i centres universitaris d’arreu per que, amb excepcions, les aules i seminaris es vegin molt buits. I el que és més greu és que aquestes absències no es corresponen amb activitats acadèmiques externes a l’aula. Tot al contrari. Sobre el paper, en aquella aula, hora i dia hi ha classe o alguna activitat docent formal i programada d’antuvi.

La pregunta és evident: Per que hi ha absentisme? La resposta no és fàcil i tampoc ho és com es considera aquest absentisme. El treball de Lopez i Lopez (2015) indica aquesta multiestructura explicativa del que implica l'absentisme. Per tant, cal assumir d'entrada la impossibilitat de tancar el concepte i molt menys reduir-lo a una llista breu de factors. Mentre que part del professorat entén que l'absentisme és una forma de “neteja” d'estudiants poc motivats i que “alteren negativament” la dinàmica de l'aula, els estudiants en una gran majoria manifesten que les classes “aporten poc o res” al que poden disposar amb materials complementaris fora de l'aula. Aquesta generació d'arguments externalitzants que cada sector genera no ajuda gaire a comprendre millor el fenomen, probablement per que les dues coses (amb exageracions) són relativament certes. I això encara ho fa més greu. Quan la presencialitat no es considerada pels actors universitaris una part formal rellevant de les seves activitats és quan veiem que hi ha una clara crisi de model universitari, en general, i de model docent, en concret. I si això és així, cal assumir amb valentia la cerca de noves formes de docència i de relació docent-discent. En aquesta taula rodona volem reflexionar en positiu al voltant de les metodologies i estratègies que facin possible “enganxar” als estudiants i crear nous reptes docents pel professorat.

Quan van aparèixer les noves tecnologies, tothom va pensar que serien una ajuda magnífica a la docència i ara, uns quants anys després, aquesta ajuda és discutible i discutida. El paper dels campus virtuals com simples repositoris o la cerca de noves formes de comunicació o els efectes de la semipresencialitat han de ser considerats de forma seriosa i congruent. Els treballs de Ranchander (2017); Olfield et al. (2017); Moore et al. (2008); Barlow et al., (2011) o Weller (2000) són un clar exemple del que diem. Evidentment, cal aprofitar la oportunitat que ofereixen les noves tecnologies, encara que hi hagi aspectes crítics, pel foment del treball fóra de l'aula que cal millorar i implantar en la formació dels universitaris del segle XXI.

- ***Algunes dades de sistema sobre l'engagement estudiantil i reflexions de futur***

Martí Casadesus. AQU Catalunya

En primer lloc, plantejarem el marc teòric sobre l'*engagement* estudiantil que se sol dividir, com en el clàssic model de persistència de Tinto, en dues grans dimensions:

- a) *L'engagement* acadèmic.
- b) *L'engagement* social.

Ambdues dimensions són sovint la base de les anàlisis sobre rendiment acadèmic o abandonament universitari, en el sentit que un alt *engagement* permet una millor *performance* de l'estudiant. Com l'alumnat s'integra a la universitat i realitza el seu rol d'estudiant és, doncs, clau per a una bona diagnosi de la qualitat de l'experiència universitària i per identificar punts de millora en el si de les nostres institucions educatives.

L'engagement és un procés i, alhora, una actitud, que no és aleatòria i espontània, sinó que està íntimament relacionada amb diferents aspectes com:

- a) Característiques de l'estudiant.
- b) Forma de cursar els estudis.
- c) Disseny institucional.

Des d'AQU Catalunya disposem de diferents indicadors que poden aportar dades al debat des d'un punt de vista sistèmic. Per exemple:

- Inserció Laboral: Voluntat de repetir els estudis i la universitat una vegada s'està inserit al mercat laboral
- Dades de satisfacció del graduat: identificant tant una satisfacció global com en la dimensió acadèmica o de serveis universitaris.
- Dades de l'experiència universitària: motivacions d'entrada de l'alumnat, hores d'estudi, absentisme, tipus d'aprenentatge i implicació acadèmica, o la participació cultural i social amb la universitat.

- **“Engagement” amb els estudiants de primer d'Enginyeria Civil**

Rosa Estela. Escola de Camins. UPC BarcelonaTech

Com a professora de l'Escola de Camins de Barcelona UPC BarcelonaTech us puc comentar la meva experiència a l'Escola i a la docència de les assignatures que coordino, actualment, Fonaments Matemàtics i Càlcul a la titulació del Grau d'Enginyeria Civil.

La UPC està molt sensibilitzada amb l'Engagement i una prova n'és el projecte *Student Engagement* projecte sorgit dins l'àmbit de les iniciatives col·laboratives **Nexus24** de la UPC i amb la iniciativa de donar a conèixer a tota la comunitat el concepte de Student Engagement i amb l'objectiu de Incrementar de forma efectiva la implicació i compromís dels estudiants amb el seu procés d'aprenentatge per aconseguir la millora dels resultats educatius, i l'augment de seva qualitat i el prestigi de la UPC.

A l'Escola de Camins estem d'acord amb treballar els quatre factors que més incideixen en l'engagement dels estudiants:

- Repte acadèmic i riquesa metodològica
- Aprenentatge actiu i col·laboració
- Intensitat de la relació amb el professorat
- Entorn d'aprenentatge ric i estimulants

A nivell Escola destacarem el Pla d'Acció Tutorial als estudiants de primer curs, el curs MOOC *El Lenguaje de la Ingeniería*, Convenis de pràctiques, Centre de Cooperació al desenvolupament i UPC Club Camins, entre d'altres.

A nivell de les assignatures de Fonaments Matemàtics i Càlcul de primer de GEC destacar el vídeos que tenim a CaminsOpenCourseWare que relacionen el contingut de les assignatures amb d'altres assignatures de cursos superiors i experiències del món professional de l'Enginyeria Civil.

Destacar també el MOOC El Lenguaje de la Ingeniería amb tota la seva Gamificació.

Pel que fa a proposta de preguntes per la taula rodona, penso que serien convenients algunes de les que proposa el National Survey of Student Engagement (NSSE), com per exemple:

Durant el curs acadèmic actual, amb quina freqüència has fet el següent...?

- Combinar idees de diferents assignatures per a resoldre treballs
- Relacionar el que hem après amb problemes o qüestions socials
- Tractar de comprendre millor la posició d'un altre imaginant com es veu determinada qüestió des de la seva perspectiva
- Demanar ajuda a un altre estudiant per entendre la matèria del curs
- Explicar la matèria del curs a d'altres estudiants
- Preparar els exàmens discutint o treballant la matèria amb d'altres companys

També estaria bé preguntar què fa el sistema universitari per tenir "engaged" al professorat.

3. Conclusions

Conclusions

De la conferència i de la taula de debat es van poder concloure vuit elements rellevants:

- 1) D'entrada el concepte d'"engagement" o implicació de l'estudiant, que a la universitat fa referència a dos àmbits diferents però complementaris: l'àmbit acadèmic i l'àmbit institucional.
- 2) Es va poder constatar que l'"engagement" és un estat, multidimensional i, per tant complex, que no és una qüestió de tot o res, i que, a la vegada, es pot concebre com un procés variable sobre el que s'hi pot intervenir i, per tant, és pot modificar.
- 3) L'"engagement" s'analitza i es manifesta a través de tres variables: el vigor, la dedicació i l'absorció. I implica, de manera simultània i entrelaçada, emoció, cognició, relació amb els altres i acció.
- 4) Els indicadors de l'"engagement" fan referència a cinc grans àmbits de percepció o de vivència per part de l'estudiant: l'existència d'un repte, la participació en experiències enriquidores i significatives, la possibilitat d'exercir cert grau d'autonomia, la interacció amb altres persones, i la vivència de l'ambient del campus universitari.
- 5) Uns dels aspectes que es va repetir, durant les diferents intervencions en el Simposi, va ser la vinculació entre l'"engagement" de l'estudiant i el del professor, com es retroalimenten mútuament.

6) També es va assenyalar, explorant noves formes d'ensenyament en un nou context, aspectes que caracteritzaven la nova societat i, en conseqüència, els nous estudiants:

- a. el rol de l'estudiant i els seves experiències d'aprenentatge prèvies (moltes vegades un rol passiu lligat als continguts més conceptuals);
- b. la seva participació en un ventall ampli d'experiències d'aprenentatge, moltes d'elles on-line i de l'àmbit informal; i
- c. el valor de l'esforç i l'exigència, contraris a la immediatesa predominant.

7) La docència a l'aula entesa com la possibilitat i la necessitat d'oferir una experiència rellevant,

- a. un repte que, entre d'altres, impliqui la possibilitat d'assumir les característiques que fan que els professionals estiguin vinculats a la feina: autonomia, responsabilitat, presa de decisions, en un context interactiu, de col·laboració.
- b. Es qüestionen, per tant, quines dinàmiques i tasques són interessants de fer a l'aula i quines han de suposar un treball autònom, fora de l'aula, per part dels estudiants.
- c. Vinculat a les tasques amb sentit apareix: la coresponsabilitat de l'estudiant en el procés formatiu, és a dir, la participació de l'estudiant en el disseny de l'aprenentatge, el que s'anomena aprenentatge personalitzat, i es subratlla la flexibilitat que totes aquests característiques confereixen al procés mateix d'ensenyament-aprenentatge.
- d. Finalment, es posa l'accent en la importància de la coherència entre les metodologies i l'avaluació, ambdues lligades al desenvolupament de competències acadèmiques, professionals, personals i socials.

8) Respecte l'"engagement" institucional, es posa de manifest la rellevància de que l'estudiant, igual que el professorat, pugui ser partícip de la vida universitària, per conèixer la institució i les oportunitats que hi ha de participar en ella per enriquir-se i enriquir-la. Una experiència, que es va considerar rellevant per fer-ho possible, va ser la mentoria entre iguals, que pot anar d'una experiència més puntual i acotada, com és conèixer l'ús de les tutories, a una experiència en un context més ampli, com és la participació en els diferents òrgans de govern.